

CENY DÓBR CZĘSTO KUPOWANYCH A KONSUMENCKA PERCEPCJA INFLACJI

Tomasz Łyziak

Instytut Ekonomiczny
Narodowy Bank Polski
Tomasz.Lyziak@mail.nbp.pl

Seminarium BISE NBP
16 kwietnia 2008 r.

Prezentacja przygotowana na podstawie artykułu:
Łyziak T. (2008), *Is inflation perceived by Polish consumers driven by prices of frequently bought goods and services?*, *Comparative Economic Studies*, w druku

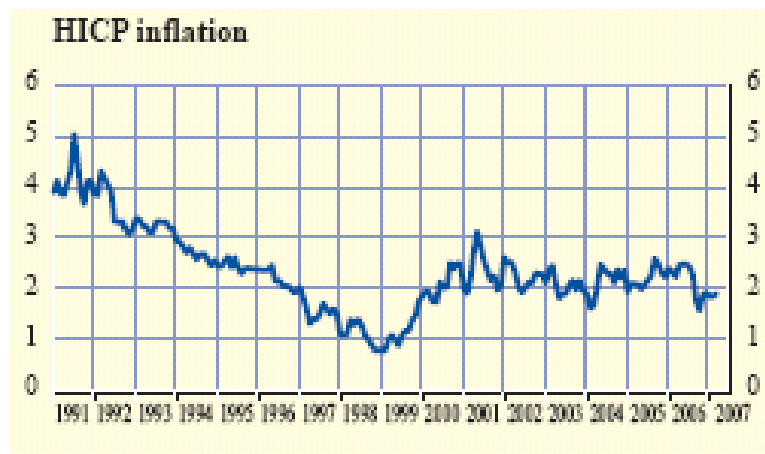
Cel analizy

- Sprawdzenie czy jakościowe (ankietowe) opinie osób prywatnych nt. bieżącej inflacji są kształtowane pod wpływem inflacji CPI czy też zmian cen specyficznego podkoszyka CPI (dóbr często kupowanych).
- Jeżeli indeks cen wpływający na subiektywną percepcję inflacji byłby różny od oficjalnych jej wskaźników, mogłoby to prowadzić do:
 - ograniczenia przejrzystości cen i efektywności systemu alokacji;
 - zaburzenia oczekiwań inflacyjnych i decyzji cenowo-płacowych;
 - zmniejszenia wiarygodności statystyki cen towarów i usług konsumpcyjnych oraz polityki pieniężnej posługującej się tymi wskaźnikami.

Jeżeli wprowadzenie euro wiązałoby się z silnym wzrostem cen dóbr często kupowanych, konsumencka percepcja inflacji mogłaby ulec zaburzeniu, co mogłoby mieć wyżej wymienione negatywne skutki.

Euro a percepcja inflacji przez konsumentów

- Pytanie badawcze zrodziło się na podstawie analiz wpływu wprowadzenia euro na percepcję inflacji przez konsumentów, szeroko opisywanego w literaturze.
- Inflacja HICP i percepcja zmian cen (statystyka bilansowa rozkładu odpowiedzi na pytanie ankietowe) w strefie euro:

Źródło: ECB, Monthly Bulletin, 05/2007, str. 64

Źródło: ECB, Monthly Bulletin, 05/2007, str. 64

Cel

Literatura

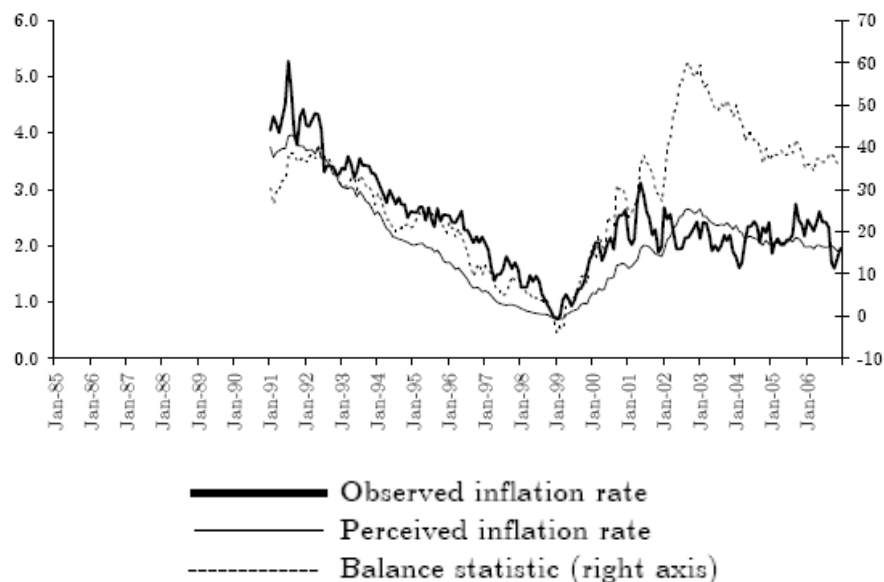
Dane

Wyniki

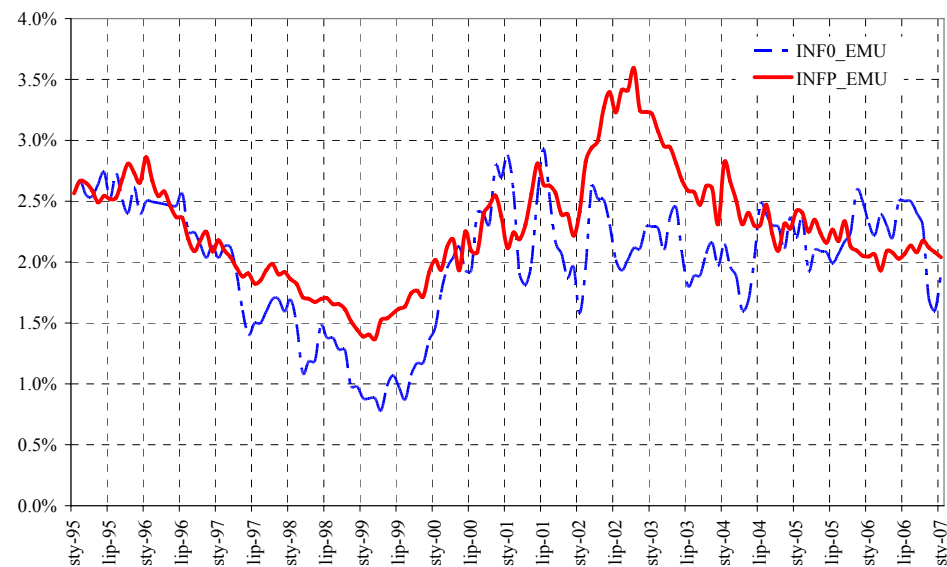
Podsumowanie

Euro a percepcja inflacji przez konsumentów

- *Dygresja:* Ocena przy wykorzystaniu statystyk bilansowych wskazuje na trwałość luki percepcji. Wyniki kwantyfikacji percepcji inflacji metodą probabilistyczną sugerują przejściowy charakter tego zjawiska.

Źródło: Dias, Duarte, Rua (2007)

Źródło: obliczenia własne [Łyziak, Stanisławska (2007)]

Cel

Literatura

Dane

Wyniki

Podsumowanie

Euro a percepcja inflacji przez konsumentów

- Czynniki (wzajemnie ze sobą powiązane) wyjaśniające rozejście się subiektywnych opinii konsumentów nt. inflacji i jej oficjalnych wskaźników po wprowadzeniu euro:
 - relatywnie silne wzrosty cen dóbr często kupowanych, powodujące poczucie utraty siły nabywczej zwłaszcza przez mniej zamożne gospodarstwa domowe;
 - szeroka dyskusja medialna dotycząca rosnących cen wybranych dóbr;
 - efekty psychologiczne: (1) zaokrąglanie kursów konwersji na euro; (2) wzrosty cen dóbr są bardziej dostrzegane niż ich spadki; (3) tendencja do potwierdzania wcześniejszych oczekiwań (tj. silnych oczekiwań na wzrost cen po wprowadzeniu euro).

Cel

Literatura

Dane

Wyniki

Podsumowanie

Euro a percepcja inflacji przez konsumentów

- Zaokrąglanie kursów konwersji na euro (Friz, 2007):

Słowenia

Parytet:

$$1 \text{ EUR} = 239,64 \text{ SIT}$$

Prosta reguła przeliczeń:

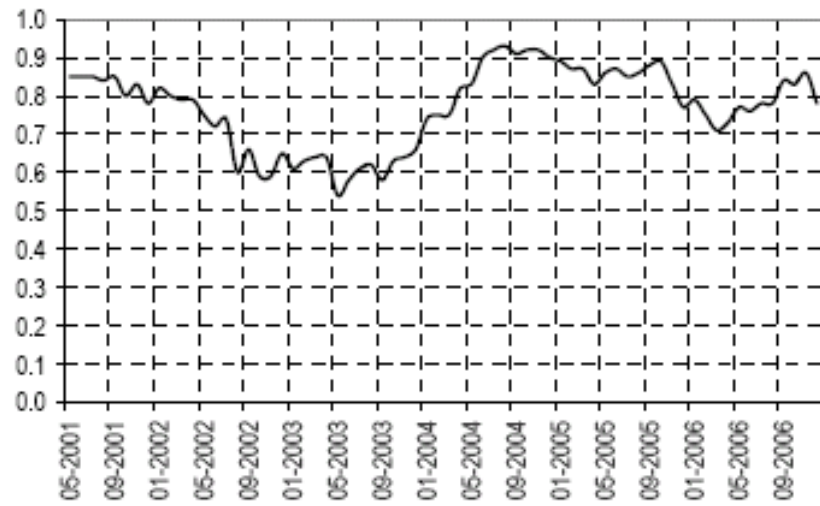
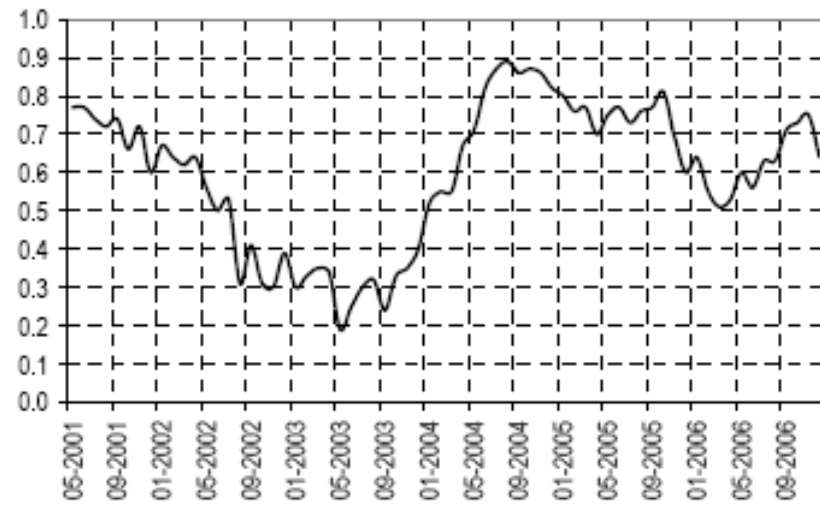
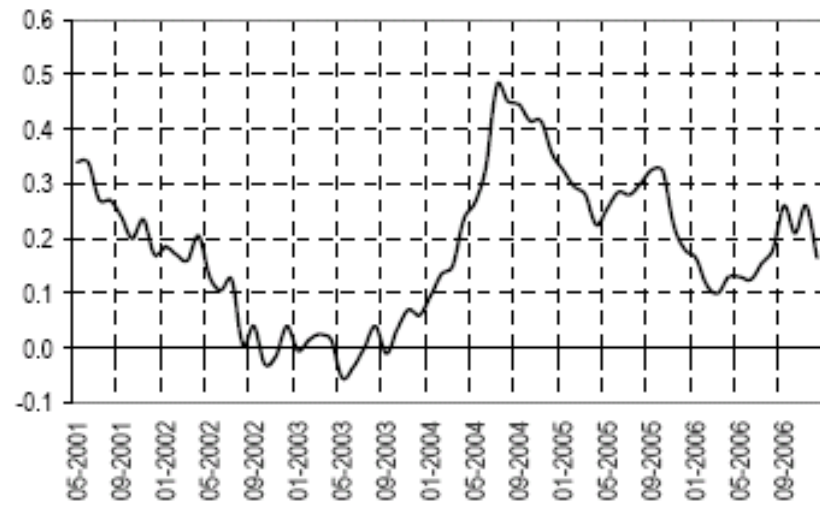
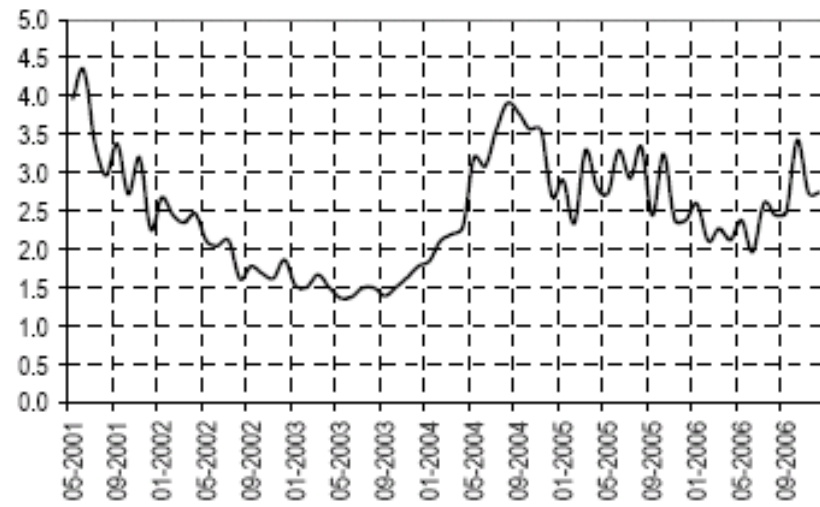
$$1 \text{ EUR} = 250 \text{ SIT}$$

*Postrzegany wzrost cen
o 4,3%*

Dane

- Percepcja inflacji – dane ankietowe GfK Polonia (maj 2001 r. - ...): „Czy w porównaniu z okresem sprzed dwunastu miesięcy, ogólnie ceny są obecnie: (a) znacząco wyższe; (b) wyższe; (c) trochę wyższe; (d) mniej więcej takie same; (e) niższe; (f) trudno powiedzieć”.
- Na podstawie tych danych obliczono statystyki bilansowe; miary skwantyfikowane (por. Łyziak, 2005; Łyziak i Stanisławska, 2006) nie są uwzględnione, bo zależne od inflacji CPI:
 - $BS_1 = a + b + c - d - e$
 - $BS_2 = a + b + c - a$
 - $BS_3 = a + 0.5b - 0.5d - e$
 - BS_4 – wg probabilistycznej metody kwantyfikacji percepcji inflacji

BS₁**BS₂****BS₃****BS₄**

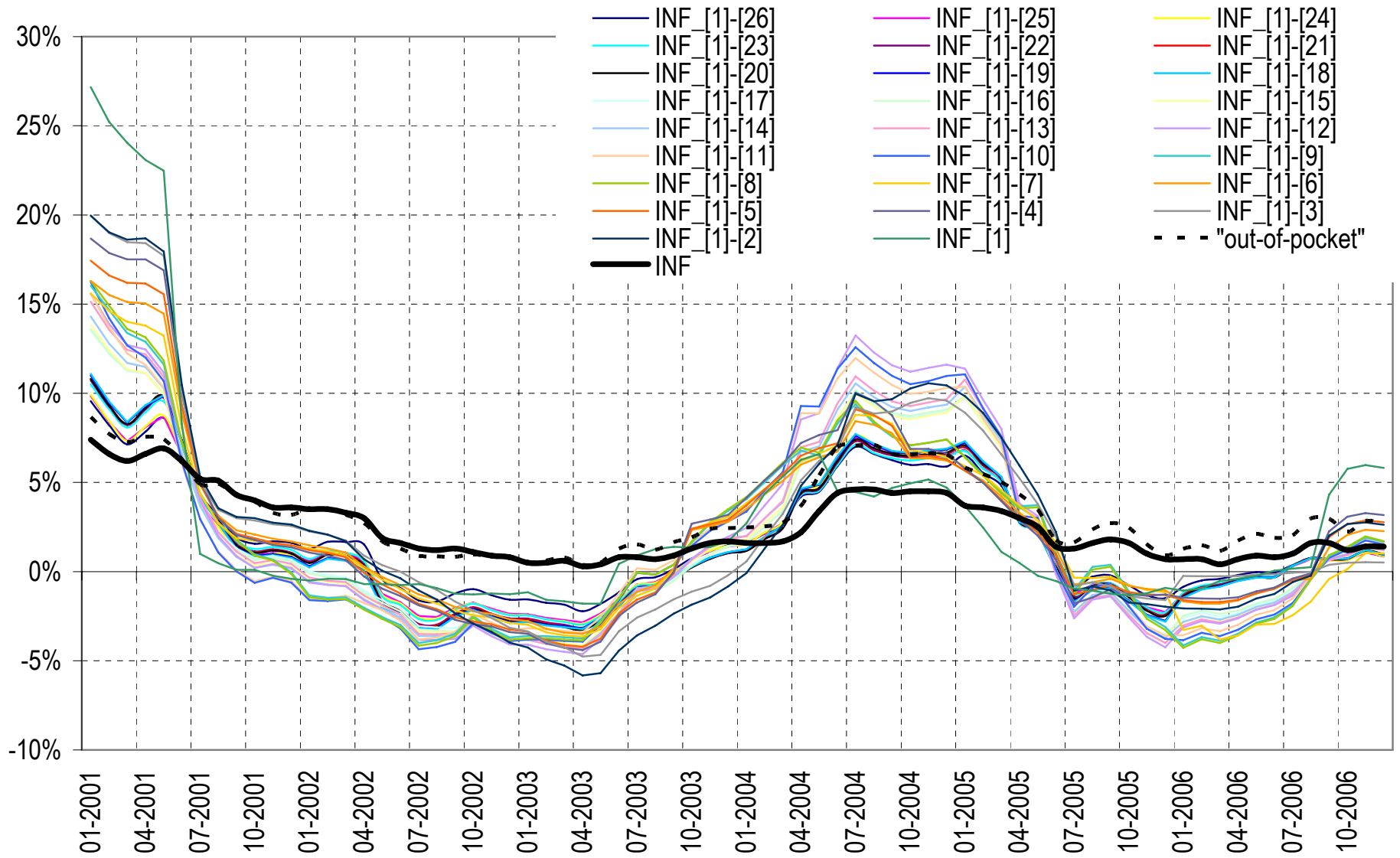
Dane

- Dynamika cen dóbr i usług często nabywanych:
 - Wyodrębnienie dóbr nabywanych w ciągu m-ca przez co najmniej 70% gospodarstw domowych (*proxy* częstości zakupu) na podstawie badań budżetów gospodarstw domowych GUS (z lat 2003-2005). Podkoszyk ten zawiera 26 kategorii (ok. 30% koszyka CPI).
 - Następnie obliczono indeksy cen koszyków, rozpoczynając od najczęściej nabywanego dobra, tj. „pieczywa mieszanego i pozostałego” ([1]), a następnie koszyk rozszerzano o kolejne dobra (tj. tworzone koszyki [1]-[2], [1]-[3], ..., [1]-[26]).

	odsetek gospodarstw domowych kupujących dane dobro w ciągu m-ca				Kategoria
	średnia	2003 r.	2004 r.	2005 r.	
[1]	96.7%	97.9%	96.2%	96.1%	Pieczywo mieszane i pozostałe
[2]	93.8%	95.6%	93.0%	92.7%	Pozostałe wędliny
[3]	89.8%	90.7%	89.2%	89.5%	Pieczywo pszenne
[4]	87.2%	93.5%	77.4%	90.6%	Jaja
[5]	87.0%	89.2%	84.5%	87.3%	Sery twarogowe
[6]	86.7%	87.7%	86.1%	86.3%	Wyroby ciastkarskie
[7]	86.0%	86.5%	85.3%	86.1%	Sery dojrzewające i topione
[8]	85.9%	88.4%	82.4%	86.8%	Kury, koguty, kurczęta (świeże, chłodzone lub mrożone)
[9]	83.5%	86.5%	79.1%	84.9%	Śmietana i śmietanka
[10]	83.4%	85.5%	82.1%	82.6%	Cukier
[11]	82.3%	82.9%	82.0%	82.0%	Margaryna i inne tłuszcze roślinne
[12]	81.9%	86.5%	78.1%	81.1%	Mięso wieprzowe (świeże, chłodzone lub mrożone)
[13]	81.0%	82.0%	80.5%	80.6%	Pozostałe artykuły do higieny osobistej
[14]	80.6%	82.7%	79.4%	79.8%	Kawa
[15]	80.3%	82.1%	79.4%	79.4%	Środki do mycia
[16]	79.8%	78.3%	78.7%	82.5%	Wędliny wysokogatunkowe i kielbasy trwałe
[17]	79.1%	79.4%	78.2%	79.6%	Zupy, koncentraty, drożdże
[18]	76.6%	79.2%	79.2%	71.4%	Usługi telekomunikacyjne
[19]	76.6%	78.8%	76.0%	75.0%	Herbata
[20]	76.1%	77.0%	75.3%	76.1%	Pozostałe przetwory warzywne i grzybowe
[21]	76.1%	77.1%	75.4%	75.9%	Makarony
[22]	75.2%	77.1%	74.0%	74.4%	Sosy i przyprawy
[23]	74.4%	77.5%	73.4%	72.2%	Środki do prania i czyszczenia
[24]	74.3%	78.2%	72.7%	72.1%	Masło
[25]	72.8%	74.2%	72.2%	72.0%	Artykuły związane z czyszczeniem i utrzymaniem mieszkania i jego wyposażenia
[26]	71.7%	72.3%	72.0%	70.7%	Artykuły farmaceutyczne

Dane

- Dynamika cen dóbr i usług często nabywanych – cd.:
 - Dodatkowo posłużono się szerszym indeksem cen „*out-of-pocket expenditure*”, skonstruowanym na zasadzie uznaniowego doboru większych grup towarów i usług konsumpcyjnych (ok. 60% koszyka CPI).
 - W skład tego podkoszyka wchodzi: żywność i napoje bezalkoholowe, paliwa do prywatnych środków transportu, energia elektryczna, gaz, ciepła woda, użytkowanie mieszkania lub domu, wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego, transport.

Metoda badawcza

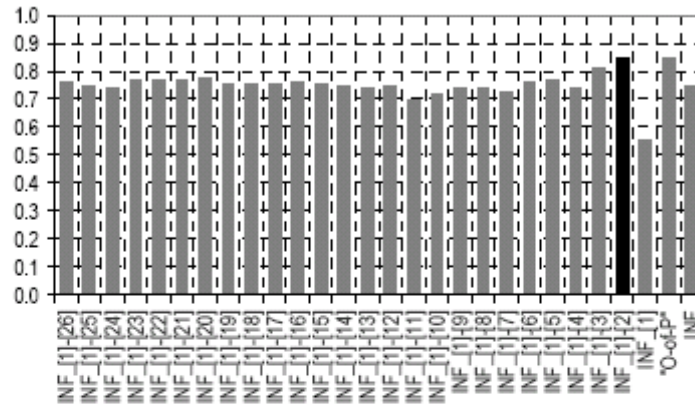
- Testowanie związku między dynamiką cen towarów i usług często kupowanych a wskaźnikami percepcji inflacji:
 - analiza wskaźników korelacji liniowej i korelacji rang Spearmana na całej próbie;
 - analiza wskaźników korelacji liniowej i korelacji rang Spearmana na stopniowo rozszerzanej próbie;
- identyfikacja indeksu cen najlepiej skorelowanego z konsumentką percepcją inflacji.

Wyniki analizy

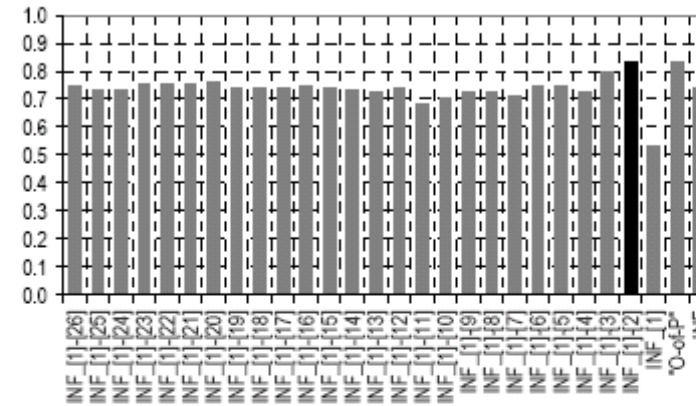
- Do 2004 r. konsumencka percepcja zmian cen skorelowana najsilniej z GUS-owskim wskaźnikiem cen towarów i usług konsumpcyjnych CPI.
- Analiza współczynników korelacji liniowej wskazuje, że od 2004 r. indeksy cen „*out-of-pocket expenditures*” skorelowane lepiej z percepcją zmian cen niż wskaźnik CPI.
- Analiza współczynników korelacji rang wskazuje, że od 2004 r. nieco silniej skorelowany z percepcją inflacji niż indeks cen „*out-of-pocket expenditures*” jest indeks cen dwóch dóbr najczęściej kupowanych, chociaż w ostatnich miesiącach próby (2005 r.) indeks cen „*out-of-pocket expenditures*” zdecydowanie dominuje.

Wyniki analizy korelacji rang

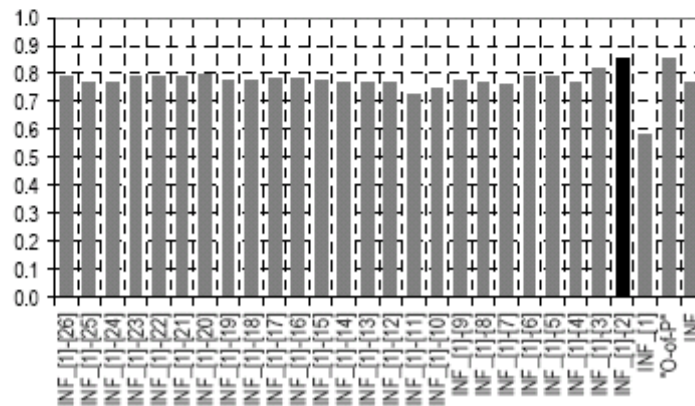
BS₁

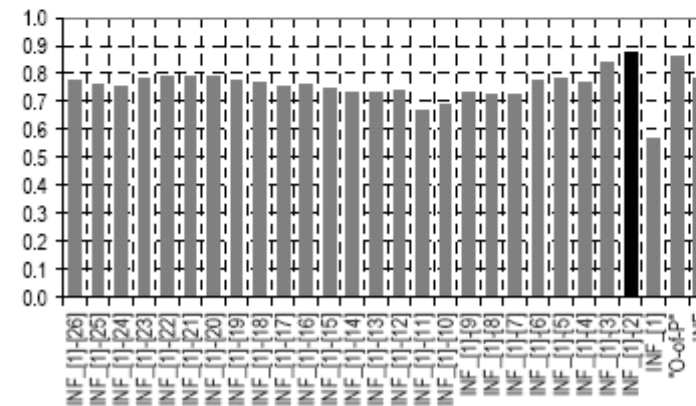
BS₂

BS₃

BS₄

Cel

Literatura

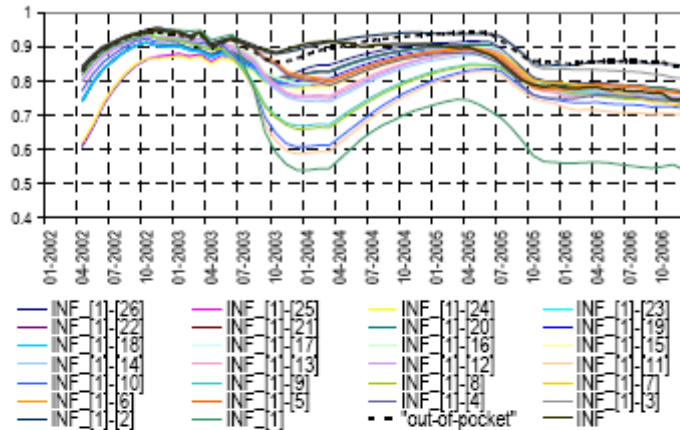
Dane

Wyniki

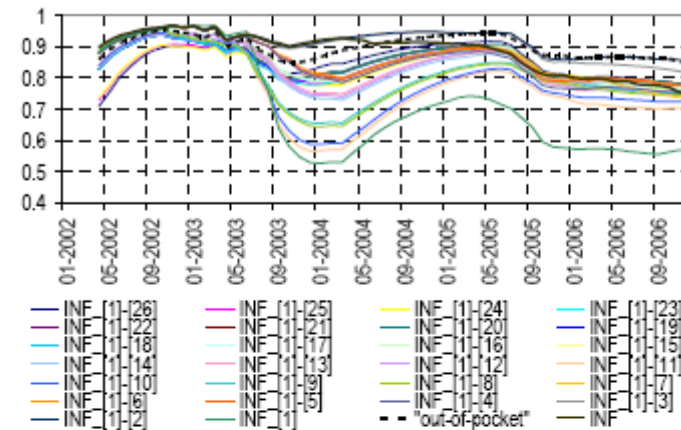
Podsumowanie

Wyniki dynamicznej analizy korelacji rang

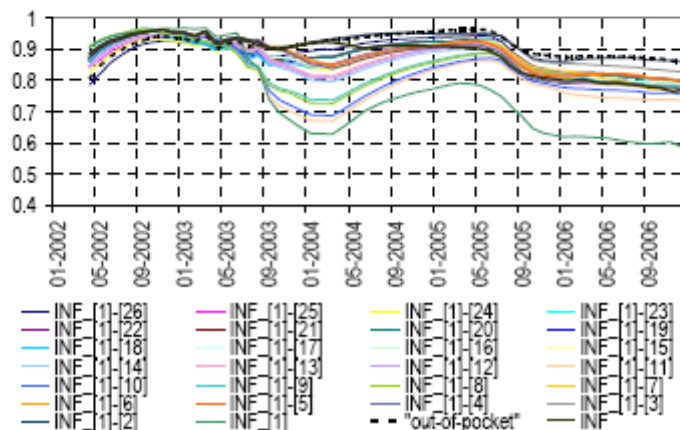
BS₁

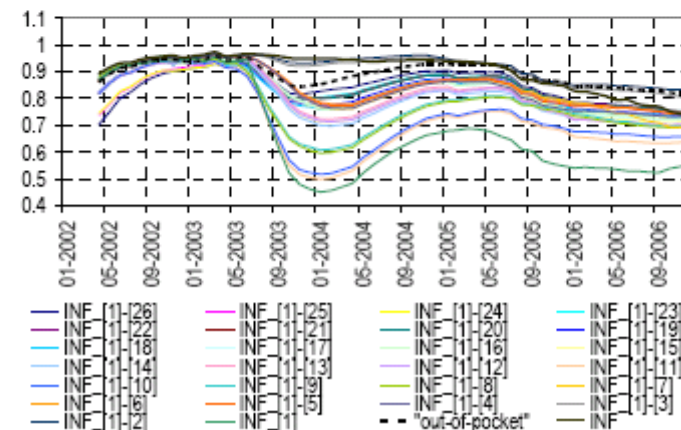
BS₂

BS₃

BS₄

Cel

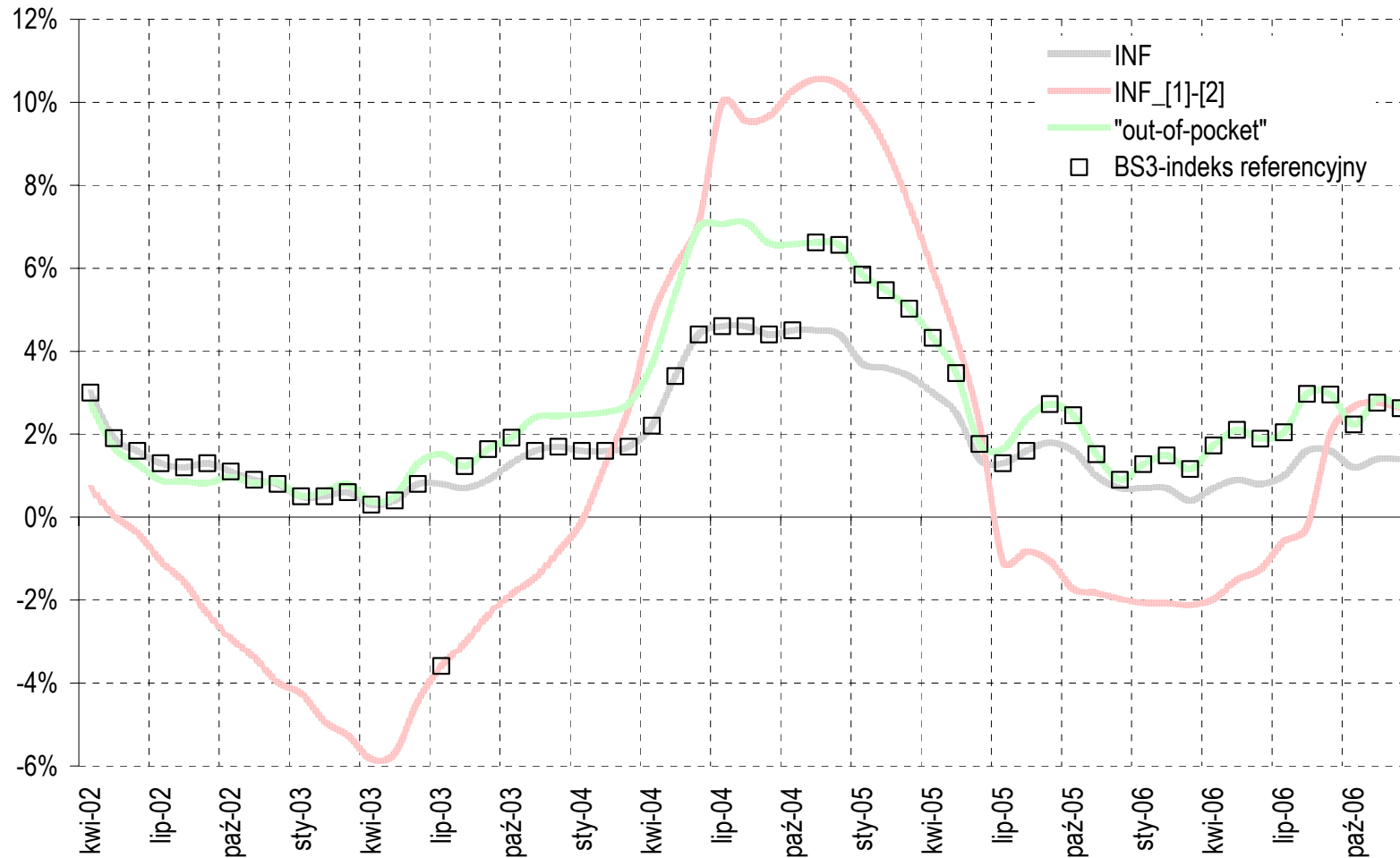
Literatura

Dane

Wyniki

Podsumowanie

Przykład: dynamiczna korelacja rang z BS₃

Cel

Literatura

Dane

Wyniki

Podsumowanie

Podsumowanie

- Subiektywna percepcja inflacji przez osoby prywatne jest lepiej wyjaśniana przez zmiany cen dóbr często kupowanych niż przez inflację CPI, przy czym indeks referencyjny podlega zmianom w czasie.
- Indeksy cen dóbr często kupowanych najlepiej skorelowane z percepcją zmian cen są dość dobrze skorelowane z inflacją CPI.
- O ile wprowadzenie euro prowadzi do silnego wzrostu cen dóbr często kupowanych, może to prowadzić do zaburzenia konsumenckiej percepcji inflacji. Podobne zaburzenie miało miejsce w krajach strefy euro, choć jego makroekonomiczne konsekwencje są dyskusyjne.

Dodatkowe wątki

- Z punktu widzenia implikacji wprowadzenia euro w Polsce należałoby podjąć rozważania na dodatkowe tematy (odrębne projekty):
 - Jakie czynniki – oprócz częstości zakupu – pełnią rolę wag w konsumenckim subiektywnym indeksie cen? Np. skala wzrostu cen danego dobra; forma płatności; wydatki zapadające w pamięć (Dziuda i Mastrobuoni, 2006; Antonides et al., 2006).
 - W jakim stopniu wzrost cen dóbr często kupowanych był spowodowany wprowadzeniem wspólnej waluty, a w jakim czynnikami niezależnymi: wzrostem cen energii wynikającym ze wzrostu cen ropy na rynkach światowych czy wzrostem cen nieprzetworzonej żywności ze względu na czynniki pogodowe, zbiory (Dias, Duarte, Rua, 2007)?

Dodatkowe wątki

- Od czego zależała skala wzrostu cen dóbr często kupowanych oraz percepcja inflacji w krajach strefy euro? Np. kurs konwersji (Friz, 2007), znaczenie stopnia koncentracji rynku (Dziuda, Mastrobuoni, 2006).
- Jakie były makroekonomiczne konsekwencje luki percepcji (Fluch i Stix, 2005; Eife i Maier, 2007), o ile w ogóle były (Mojon, 2007)?
- Czy istnieją rozwiązania instytucjonalne zmierzające do zwiększenia przejrzystości cen i zapobiegające urzeczywistnieniu się luki percepcji (Dziuda, Mastrobuoni, 2006)? Jakie formy komunikacji instytutów statystycznych mogą przyczynić się do podniesienia jakości debaty publicznej nt. wpływu euro na ceny (Koskimäki, 2005; Guedes, 2005; Brunetti et al., 2005; Bechtold, Linz, 2005; Eife i Coombs, 2006)?

- Wyniki pojedynczego projektu badawczego nie determinują wyników całego Raportu na temat pełnego uczestnictwa Rzeczypospolitej Polskiej w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej. Projekty badawcze mają charakter dokumentów wspierających
- Przedstawione w Raporcie wyniki będą stanowiły podsumowanie kilkudziesięciu projektów, realizowanych zarówno przez pracowników NBP, jak też ekspertów zewnętrznych, oraz dotychczasowej literatury.